

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Tomáše Lichovníka, soudce zpravodaje Pavla Rychetského a soudce Vladimíra Sládečka o ústavní stížnosti stěžovatele **Mgr. J. P.**, soudního exekutora, zastoupeného JUDr. Jaroslavem Šichem, advokátem, sídlem Šlejnická 1759/9, Praha 6 – Dejvice, proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 30. dubna 2019 č. j. 66 Co 177/2019-53, za účasti **Krajského soudu v Ostravě**, jako účastníka řízení, a 1) **Komerční banky, a.s.**, sídlem Na Příkopě 969/33, Praha 1 – Staré Město, 2) **G. P.**, a 3) **D. J.**, jako vedlejších účastníků řízení, takto:

I. Usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 30. dubna 2019 č. j. 66 Co 177/2019-53 bylo porušeno základní právo stěžovatele na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 30. dubna 2019 č. j. 66 Co 177/2019-53 se ruší.

III. Náhrada nákladů řízení před Ústavním soudem se stěžovateli nepřiznává.

O d ů v o d n ě n í :

I.

Vymezení věci

1. Ústavní stížností, jež byla Ústavnímu soudu doručena dne 17. 7. 2019, stěžovatel navrhl zrušení v záhlaví specifikovaného usnesení Krajského soudu v Ostravě (dále jen „krajský soud“) z důvodu tvrzeného porušení jeho základních práv podle čl. 11 odst. 1 a čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), jakož i čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě.

2. Usnesením Okresního soudu v Ostravě (dále jen „okresní soud“) ze dne 17. 6. 2009 č. j. 90 Nc 11425/2009-5 byla nařízena exekuce rozhodčího nálezu vydaného rozhodcem JUDr. V. J. sp. zn. K/2008/11135 ze dne 25. 3. 2009 k vymožení pohledávky vedlejší účastnice 1) vůči vedlejším účastníkům 2) a 3) ve výši 133 902,01 Kč s příslušenstvím (výrok I.). Provedením exekuce byl pověřen stěžovatel (výrok II.). Usnesení nabylo právní moci dne 22. 12. 2009.

3. Stěžovatel dne 8. 9. 2010 vydal vyrozmění č. j. 135 EX 4459/09-18 o tom, že zcela vymohl pohledávku vedlejší účastnice 1), její příslušenství a náklady exekuce (výrok I.), a že exekuce je provedena a provedením zanikla spolu s pověřením soudního exekutora

k provedení exekuce, exekutor je povinen upustit od provedení exekuce, zánikem exekuce zanikají i právní účinky všech exekučních příkazů, které byly v exekučním řízení vydány (výrok II.).

4. Přípisem ze dne 16. 10. 2018 okresní soud požádal Obvodní soud pro Prahu 2 o zaslání spisu rozhodce JUDr. V. J. sp. zn. K/2008/11135 s tím, že soud je povinen zkoumat, zda existuje platná rozhodčí doložka v návaznosti na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2013 sp. zn. 31 Cdo 958/2012.

5. Okresní soud poté přípisem ze dne 1. 11. 2018 vyzval stěžovatele, aby ve lhůtě 14 dnů od doručení této výzvy sdělil soudu, zda pro případ zastavení exekuce požaduje náklady exekuce, když s ohledem na judikaturu týkající se rozhodčích nálezů musí soud zkoumat transparentnost rozhodčí doložky.

6. Stěžovatel okresnímu soudu přípisem ze dne 5. 11. 2018 sdělil, že dotčená exekuce byla plně vymožena a pravomocně ukončena ke dni 31. 8. 2010. Náklady stěžovatele jako soudního exekutora byly určeny v pravomocném příkazu k úhradě nákladů exekuce ze dne 9. 8. 2010 č. j. 135 EX 4459/09-12 v celkové výši 51 492 Kč. Stěžovatel k přípisu přiložil vyrozumění soudního exekutora o zániku pověření k provedení exekuce ze dne 8. 9. 2010.

7. Dne 6. 12. 2018 vydal okresní soud usnesení č. j. 90 Nc 11425/2009-36, kterým exekuci nařízenou usnesením č. j. 90 Nc 11425/2009-5 zastavil (výrok I.), vedlejší účastníci 1) uložil povinnost zaplatit stěžovateli náhradu nákladů exekuce ve výši 7 865 Kč (výrok II.), a vedlejšími účastníkům 2) a 3) náhradu nákladů exekuce nepřiznal (výrok III.). Okresní soud uvedl, že z rozhodčího spisu zjistil, že dne 25. 5. 2006 uzavřela vedlejší účastnice 1) s vedlejšími účastníky 2) a 3) smlouvu o úvěru, v níž se smluvní strany dohodly, že spory budou rozhodovány jedním rozhodcem jmenovaným správcem seznamu rozhodců vedeném Společností pro rozhodčí řízení a.s. podle jednacího řádu pro rozhodčí řízení této společnosti. Po zhodnocení znění rozhodčí doložky vztahující se k rozhodčímu nálezu, který je v nyní posuzované věci exekvován, dospěl okresní soud k závěru, že existuje důvod pro zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. h) občanského soudního řádu, jelikož podkladový rozhodčí nálezn není vůči povinným způsobilým exekučním titulem, a to pro nedostatek pravomoci rozhodce JUDr. V. J. k jeho vydání. Pokud rozhodčí doložka stanoví, že rozhodce jmenuje fyzická osoba, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným zákonem, pak tato není povolána vést seznam rozhodců, z něhož má být rozhodce vybrán, a tento mechanismus neodpovídá ústavněprávním požadavkům kladeným na rozhodčí doložky, neboť nepředstavuje transparentní způsob výběru rozhodce a rozhodčí doložka je tudíž neplatná. Vzhledem k právě uvedenému je rozhodčí doložka ve smlouvě uzavřené mezi vedlejšími účastníky neplatná. Okresní soud stran požadavku transparentnosti výběru rozhodce odkázal na rozhodnutí Ústavního soudu, konkrétně nálezn ze dne 1. 11. 2011 sp. zn. II. ÚS 2164/10 (N 187/63 SbNU 171; všechna zde citovaná rozhodnutí jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz/>) a nálezn ze dne 3. 4. 2012 sp. zn. IV. ÚS 2735/11 (N 71/65 SbNU 9), a dále na rozhodnutí Nejvyššího soudu, konkrétně usnesení ze dne 10. 7. 2013 sp. zn. 31 Cdo 958/2012 a usnesení ze dne 18. 3. 2014 sp. zn. 21 Cdo 174/2014. Stran povinnosti exekučního soudu zkoumat z úřední povinnosti pravomoc rozhodce k vydání rozhodčího nálezu odkázal okresní soud na nálezn Ústavního soudu ze dne 27. 9. 2012 sp. zn. III. ÚS 1624/12 (N 164/66 SbNU 433) a nálezn ze dne 10. 1. 2013 sp. zn. IV. ÚS 3779/11 (N 9/68 SbNU 153). Výrok II. o náhradě nákladů exekuce odůvodnil okresní soud tak, že exekuce neměla být podle vývoje judikturních závěrů vůbec vedena a vedlejší stěžovatelé 2) a 3)

nemohou být zatíženi povinnostmi k úhradě jejich nákladů. Proto soud uložil povinnost k úhradě nákladů exekuce vedlejší účastnici 1), kterou stíhá zavinění na zastavení exekuce, když ji vyvolala a vedla na základě rozhodčího nálezu vydaného na základě neplatné rozhodčí doložky a při zachování potřebné míry pečlivosti jí nic nebránilo následně, po ustálení judikatury ohledně neplatnosti rozhodčích doložek, navrhnout zastavení exekuce. Stěžovatel vyčíslil náklady exekuce v celkové výši 51 492 Kč, avšak provedení exekuce i vymožení pohledávky s příslušenstvím a nákladů exekuce na základě exekučního titulu, který zde nikdy nebyl, představuje neoprávněný zásah do práv povinných a vymožené plnění může být bezdůvodným obohacením. Stěžovateli tak nenáleží odměna vypočtená podle vymoženého plnění, ale toliko odměna stanovená podle § 11 odst. 2 a § 13 odst. 1 vyhlášky č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem (dále jen „vyhláška o odměně soudního exekutora“).

8. K odvolání stěžovatele bylo usnesení okresního soudu potvrzeno napadeným usnesením krajského soudu. Krajský soud uvedl, že podaným odvoláním nebyl zpochybněn závěr okresního soudu o tom, že je to vedlejší účastnice 1), které má být uložena povinnost k zaplacení nákladů exekuce soudního exekutora. Tento závěr je správný, neboť byla-li exekuce zastavena z uvedeného důvodu, je nutno procesní zavinění na zastavení exekuce spatřovat na straně vedlejší účastnice 1). V této věci pak pro stanovení odměny stěžovatele nemohl být uplatněn § 11 odst. 3 vyhlášky o odměně soudního exekutora, neboť o „vymoženém plnění“ lze pojmově hovořit tehdy, pokud toto plnění oprávněnému skutečně přísluší. V této věci však stěžovatelem vymožené plnění vedlejší účastnici 1) nepřislouží vzhledem k důvodu, pro který byla exekuce zastavena.

II.

Argumentace stěžovatele

9. V ústavní stížnosti stěžovatel namítl, že dne 8. 9. 2010 vydal vyznění o zániku pověření k provedení dotčené exekuce, a to z důvodu vymožení celé pohledávky včetně příslušenství a nákladů exekuce. Dne 11. 5. 2011 Nejvyšší soud vydal usnesení sp. zn. 31 Cdo 1945/2010, které znamenalo zásadní obrat v posuzování platnosti rozhodčích doložek a rozhodčích nálezů. V tomto usnesení Nejvyšší soud uvedl, že rozhodčí smlouva (doložka) je absolutně neplatná pro rozpor se zákonem, pokud neobsahuje přímé určení rozhodce, respektive konkrétní způsob jeho určení. Jednoznačný posun a ustálení judikatury ohledně neplatnosti rozhodčích doložek v exekučním řízení nastal až usnesením Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2013 sp. zn. 31 Cdo 958/2012. Jak vyplývá z rozsáhlé judikatury Nejvyššího soudu a Ústavního soudu v této oblasti, nejdříve po datu 11. 5. 2011, ale spíše až od 10. 7. 2013, bylo možné na později zahájené či po tomto datu probíhající exekuční řízení aplikovat právní názory a postupy z těchto rozhodnutí vyplývající.

10. Stěžovatel poukázal opět na to, že dotčená exekuce byla ukončena dne 8. 9. 2010, a to z důvodu vymožení celé pohledávky včetně příslušenství a nákladů exekuce. Dále zdůraznil, že po celou dobu exekučního řízení, od jeho zahájení až do ukončení, postupoval dle tehdy platných právních předpisů, respektive v souladu s jejich tehdejšími výklady Nejvyššího soudu a Ústavního soudu. Stěžovatel [ani vedlejší účastnice 1)] nemohl jakkoli předpokládat či dokonce určit neplatnost rozhodčí smlouvy (doložky), a to ani při zachování potřebné míry pečlivosti, jelikož ta byla dovozena Nejvyšším soudem nejdříve až usnesením ze dne 11. 5. 2011.

11. Stěžovatel dle svého nejlepšího vědomí a svědomí v souladu s tehdejšími právními předpisy a rozhodovací praxí Nejvyššího soudu a Ústavního soudu a nemohl jakkoli očekávat, že mu tento majetek, který řádně nabytý do svého vlastnictví, bude v důsledku nové judikatury Nejvyššího soudu a Ústavního soudu odebrán rozhodnutím okresního soudu a krajského soudu více než osm let poté, co majetek řádně nabytý.

12. Stěžovatel mimo jiné u řádně nabyté odměny splnil v souladu s tehdejšími předpisy příslušné daňové povinnosti, zejména odvedl daň z přidané hodnoty a daň z příjmů. Dále dotčenou odměnu, u níž neměl a nemohl mít žádné pochybnosti o řádném nabytí, využil na provoz a rozvoj svého exekutorského úřadu včetně úhrady mezd zaměstnanců.

13. O nepředvídatelnosti a neočekávanosti zásahu do vlastnického práva stěžovatele svědčí skutečnost, že okresní soud exekuci zastavil bez návrhu vedlejších účastníků 2) a 3) více než osm let po vymožení celého plnění včetně odměny exekutora a více než sedm let po vydání usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 1945/2010. Nadto vedlejší účastníci 2) a 3) pohledávku v celém rozsahu uznali její jednorázovou úhradou v plné výši a ani po ustálení judikatury ohledně exekucí vedených na základě neplatných rozhodčích nálezů tuto rozhodčí doložku (ani rozhodčí nález) nikterak nezpochybovali.

14. Stěžovatel shrnul klíčová rozhodnutí Nejvyššího soudu a Ústavního soudu vztahující se k exekucím nařízeným na základě neplatných rozhodčích smluv (doložek) a uzavřel, že je nepochybné, že dotčená exekuce byla zahájena a pravomocně ukončena před tzv. rozhodným dnem (11. 5. 2011) a vedlejší účastnice 1) ani stěžovatel nemohli v době řádného vymožení pohledávky při veškeré rozumně požadovatelné pečlivosti jakkoli předpokládat neplatnost rozhodčího nálezu.

15. V současné době lze pozorovat určitou tendenci v rozhodovací činnosti Ústavního soudu a Nejvyššího soudu, na jejímž základě dochází k postupnému zmírňování ustálené judikatury týkající se neplatných rozhodčích doložek. Ústavní soud výslovně uvedl v nálezu ze dne 12. 11. 2018 sp. zn. IV. ÚS 2728/17 (N 184/91 SbNU 279), že v případě pozdějšího nařízení exekuce (po dni 11. 5. 2011), jejího následného zastavení z důvodu nepřijatelnosti založené na nezpůsobilosti exekučního titulu je potřebné náležitě zkoumat a odůvodnit zachování potřebné míry pečlivosti ze strany oprávněné při posuzování otázky zavinění nákladů exekuce; opačný postup může znamenat porušení práva na spravedlivý proces a práva vlastnit majetek. Z tohoto rozhodnutí Ústavního soudu mimo jiné vyplývá, že soud, který rozhoduje o náhradě nákladů exekuce zastavené na základě absolutně neplatného rozhodčího nálezu, musí zkoumat pasivitu povinného a další okolnosti konkrétního exekučního řízení, a nejen slepě aplikovat zásadu příčiny zavinění oprávněného v tomto typu zastavených exekucí. Vedlejší účastníci 2) a 3) byli v dotčeném exekučním řízení jakožto povinní zcela pasivní, nevyužili zákonných možností podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu ani neuplatňovali svá práva související s možností zastavení exekuce na základě popsané judikatury Nejvyššího soudu a Ústavního soudu.

16. Je nepochybné, že stěžovatel neporušil při provádění exekuce žádný související právní předpis ani nepostupoval v rozporu s tehdejší judikaturou. Za takové situace je jakékoli sankcionování či dovozování negativních důsledků pro stěžovatele (či

oprávněného) nepřijatelné a v právním státě nepřijatelné. Stěžovatel si je vědom existence principu incidentní retrospektivy judikatury vrcholných soudů, tj. zásady, že nový právní názor obsažený v judikatuře Nejvyššího soudu a Ústavního soudu se vztahuje na všechna budoucí, jakož i na probíhající soudní řízení. Dle této zásady však nesprávně postupovaly v projednávané věci též soud prvního a soud druhé stupně, když nezohlednily skutečnost, že dotčené exekuční řízení bylo v celém rozsahu ukončeno již před výše popsáním judikaturním odklonem. Okresní soud a krajský soud vůbec neměly přistoupit k aplikaci právního názoru vyplývajícího z usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 1945/2010 (a následné související judikatury), jelikož obecně platí, že nové judikaturní právní názory mají být uplatňovány na řízení zahájená před vydáním příslušné judikatury a na řízení aktuálně probíhající, a nikoli na řízení zcela ukončená před příslušným judikaturním odklonem.

17. Stěžovatel doplnil, že z § 11 odst. 3 vyhlášky o odměně soudního exekutora vyplývá, že pokud exekutor před tím, než rozhodnutím soudu o zastavení exekuce zaniklo jeho oprávnění k vedení exekuce na peněžité plnění, již vymohl část pohledávky, náleží mu odměna stanovená podle ustanovení § 6 vyhlášky o odměně soudního exekutora z výše vymožené části pohledávky. Stěžovatel v této věci z příslušného rozhodčího spisu JUDr. V. J., sp. zn. K/2008/11135, nepochybně zjistil, že mezi oprávněným a povinnými existoval hmotněprávní vztah, přičemž právním důvodem existence pohledávky oprávněného byla smlouva o úvěru. Nejvyšší soud v usnesení ze dne 1. 2. 2017 sp. zn. 28 Cdo 3617/2016 dovodil, že bezdůvodným obohacením se může stát i plnění přijaté na základě vykonatelného rozhodnutí, jež bylo následně zrušeno. Domáhá-li se pak vrácení plnění ten, kdo vyhověl povinnosti uložené mu deklaratorním rozhodnutím soudu (případně i jiného orgánu), závisí důvodnost jeho požadavku na okolnosti, zda podle hmotného práva i bez rozhodnutí, jež bylo následně zrušeno, splnil závazek, který skutečně měl, či nikoli. Zrušením zmíněného rozhodnutí dochází ke vzniku bezdůvodného obohacení jen v případě, že právní důvod tohoto plnění nespočíval v hmotném právu, tedy že podle hmotného práva zde k tomu neexistovala povinnost. V této věci je evidentní, že oprávněný měl na uvedené plnění (a to minimálně z titulu jistiny a úroků z prodlení) hmotněprávní nárok podložený nesplněním povinných ze smluvního vztahu, což vyplývá i z průběhu samotného exekučního řízení, v němž se povinní vymáhání pohledávky přiznané rozhodčím nálezem nebránili a pohledávku v celém rozsahu uhradili. Samotné zastavení exekuce přitom nezabavuje dlužníka (povinných) povinnosti plnit své závazky na základě existujícího hmotněprávního vztahu (smlouvy o úvěru).

III.

Řízení před Ústavním soudem

18. Ústavní soud si vyžádal spis vedený u okresního soudu pod sp. zn. 90 Nc 11425/2009 a spis vedený stěžovatelem pod sp. zn. 135 EX 4459/09. Účastníky a vedlejší účastníky vyzval, aby se vyjádřili k ústavní stížnosti.

19. Okresní soud ve svém vyjádření ze dne 12. 8. 2019 odkázal na odůvodnění svého usnesení.

20. Krajský soud ve vyjádření ze dne 31. 7. 2019 uvedl, že je přesvědčen, že svým rozhodnutím ústavně zaručené právo stěžovatele neporušil a odkázal na odůvodnění napadeného usnesení. V právním státě nelze poskytnout soudní ochranu subjektu práva,

který vymohl či vymáhá plnění prostřednictvím státního donucení, aniž by tato povinnost byla uložena způsobilým exekučním titulem vydaným orgánem, kterému stát k jeho vydání založil pravomoc. Pokud okresní soud s ohledem na vývoj judikatury zjistil, že od počátku exekučního řízení tu exekuční titul vůbec nebyl, a přistoupil k nápravě právního vztahu mezi účastníky řízení tím, že upřednostnil princip vyšší spravedlnosti před principem právní jistoty a legitimního očekávání stěžovatele, postupoval správně.

21. Vedlejší účastníci se k ústavní stížnosti nevyjádřili.

22. Stěžovatel podáním ze dne 16. 9. 2019 reagoval na výše popsaná vyjádření účastníků tak, že obecné závěry uvedené ve vyjádření krajského soudu nelze aplikovat na nyní posuzovanou věc, jelikož dotčená exekuce byla zahájena a pravomocně ukončena před tzv. rozhodným dnem a stěžovatel ani oprávněný nemohli v době řádného vymožení pohledávky předpokládat neplatnost rozhodčího nálezu. Následná změna judikatury nemůže být přičítána k tíži stěžovatele.

23. Ve smyslu § 44 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), rozhodl Ústavní soud ve věci bez konání ústního jednání, neboť od něj nebylo lze očekávat další objasnění věci.

IV.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

24. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a shledal, že ústavní stížnost byla podána včas osobou k tomu oprávněnou, splňuje i ostatní zákonem stanovené náležitosti a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s požadavky § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu a ústavní stížnost je přípustná, neboť stěžovatel vyčerpал všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu *a contrario*).

V.

Vlastní posouzení

25. Po seznámení se s napadeným rozhodnutím a vyžádaným spisovým materiálem Ústavní soud shledal, že ústavní stížnost je důvodná.

A) Právní východiska

26. V první řadě Ústavní soud konstatuje, že ve své rozhodovací praxi již opakovaně potvrdil, že soudní exekutor se může domáhat před Ústavním soudem ochrany svých základních práv. Soudní exekutor je fyzickou osobou, která má při výkonu exekuční činnosti (kromě činností dalších) postavení veřejného činitele. Avšak na straně druhé má postavení účastníka soudního řízení, a to té jeho části, kdy soud rozhoduje o jeho nároku na odměnu a náhradu hotových výdajů. Jedná se o tzv. účastenství pro určitý úsek řízení, a to ten, kde se rozhoduje o jeho nároku plynoucím z procesního práva. Pro tuto část řízení je tedy soudní exekutor postaven na roveň oprávněnému a povinnému [srov. náleze ze dne 27. 11. 2008 sp. zn. III. ÚS 363/06 (N 204/51 SbNU 557), náleze ze dne 22. 1. 2015 sp. zn. III. ÚS 2516/14 (N 14/76 SbNU 185) a další].

27. V nyní posuzované věci směřuje ústavní stížnost proti rozhodnutí krajského soudu o nákladech řízení. Ústavní soud zpravidla přistupuje k této problematice zdrženlivě. Do rozhodovací činnosti obecných soudů zasáhne zpravidla až tehdy, je-li interpretace nebo aplikace ustanovení týkajících se náhrady nákladů řízení obecnými soudy projevem svévole, libovůle nebo je-li v extrémním rozporu s principy spravedlnosti, v důsledku čehož dochází k porušení práva stěžovatele na spravedlivý (řádný) proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny [srov. náleze ze dne 30. 10. 2014 sp. zn. II. ÚS 2417/13 (N 199/75 SbNU 239), náleze ze dne 13. 10. 2015 sp. zn. III. ÚS 411/15 (N 186/79 SbNU 111), náleze ze dne 21. 1. 2019 sp. zn. II. ÚS 1696/18 (N 8/92 SbNU 78) a další]. Ústavní soud přitom shledal, že právě k uvedeným pochybením dosahujícím ústavněprávní intenzity došlo.

28. Konkrétně jde v této věci o vyřešení otázky, zda se dnes již ustálená judikatura Ústavního soudu i Nejvyššího soudu týkající se neplatnosti rozhodčích smluv či rozhodčích doložek a jejich vlivu na exekuční řízení týká i těch exekučních řízení, která byla zcela skončena před tímto judikaturním odklonem, respektive před tzv. rozhodným dnem. V tomto řízení je ústavní stížností sice napadeno toliko usnesení krajského soudu, kterým bylo potvrzeno usnesení okresního soudu ve výroku II. týkajícím se náhrady nákladů exekuce, avšak tyto náklady byly obecnými soudy určeny na základě výroku o zastavení exekuce. Ústavní soud se tak pro posouzení nákladového výroku musel nejprve zabývat ústavností samotného zastavení exekuce.

29. Ústavní soud ve své rozhodovací praxi již opakovaně reflektoval judikaturní odklon, který započal usnesením Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 1945/2010. Tímto usnesením sjednotil velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu rozkolísanou rozhodovací praxi posuzování platnosti rozhodčích doložek, které je rozhodující pro následné posouzení, zda byla platně založena pravomoc rozhodce k vydání rozhodčího nálezu jako formálně i materiálně vykonatelného exekučního titulu (srov. navazující usnesení téhož senátu Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 958/2012). V důsledku prve uvedeného rozhodnutí byla řada rozhodčích doložek sjednaných ve spotřebitelských úvěrech shledána neplatnými [z nedávné doby srov. např. náleze ze dne 28. 4. 2020 sp. zn. IV. ÚS 3017/19 nebo náleze ze dne 6. 4. 2021 sp. zn. I. ÚS 1343/20]. Rozhodčí smlouvy/doložky, které neobsahují konkrétní způsob určení rozhodce a pouze odkazují na rozhodčí řád, jsou i podle navazující judikatury považovány za neplatné absolutně, přičemž pokud na jejich základě byla zahájena exekuce a je v ní pokračováno, je nutné ji v každé fázi zastavit pro nepřípustnost podle § 268 odst. 1 písm. h) občanského soudního řádu [usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 958/2012, náleze Ústavního soudu ze dne 4. 6. 2019 sp. zn. II. ÚS 996/18 (N 105/94 SbNU 282) nebo náleze Ústavního soudu ze dne 17. 7. 2019 sp. zn. I. ÚS 1091/19 a další], a to i z úřední povinnosti (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 9. 2015 sp. zn. 26 Cdo 3210/2015).

30. V judikatuře Ústavního soudu se také již ustálilo, že tzv. rozhodným dnem, tj. dnem, po němž již neměl být daný typ rozhodčích doložek využíván, je den vydání již zmíněného usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 1945/2010, tedy den 11. 5. 2011. Všechny subjekty si musely být již od vydání usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 1945/2010 vědomy, že rozhodčí doložky nenaplňující vymezené podmínky jsou neplatné, a proto nikdy nemohou založit pravomoc rozhodce k vydání exekučního titulu [náleze ze dne 27. 6. 2017 sp. zn. I. ÚS 1274/16 (N 114/85 SbNU 861)]. Krátce řečeno, po 11. 5. 2011 poskytovatelé úvěrů již neměli dané rozhodčí doložky žádným způsobem využívat. Jestliže tak učinili či pokračovali v exekuci, vystavují se negativním důsledkům svého jednání. Ústavní soud například dovedl, že v takovém případě jsou věřitelé (oprávnění) při zastavení exekuce povinni nést její náklady [např. náleze ze dne 20. 12. 2017 sp. zn.

I. ÚS 1707/17 (N 237/87 SbNU 841), náleze ze dne 12. 11. 2018 sp. zn. IV. ÚS 2728/17 (N 184/91 SbNU 279), náleze ze dne 16. 4. 2019 sp. zn. I. ÚS 2117/18 (N 60/93 SbNU 273) a náleze sp. zn. II. ÚS 996/18].

31. Ve všech výše uvedených rozhodnutích týkajících se exekučních řízení vedených na základě od počátku nezpůsobitelných exekučních titulů se Ústavní soud i Nejvyšší soud zabývaly situacemi, v nichž bylo exekuční řízení zahájeno nebo v něm bylo pokračováno i po rozhodném dni, tj. po 11. 5. 2011.

32. Tento přístup je odrazem principu incidentní retrospektivy, jak již také Ústavní soud v souvislosti s touto problematikou ve svých rozhodnutích vyjádřil. Podle tohoto principu se nový právní názor založený soudním rozhodnutím uplatní i v řízeních započatých před touto změnou (srov. náleze sp. zn. II. ÚS 996/18). Ústavní soud již také zdůraznil, že v souladu se soudobými kontinentálními trendy v horizontálních právních vztazích zůstává zásadou incidentní retrospektivita nových právních názorů vytvořených judikaturními změnami. Nový právní názor bude aplikován na všechna probíhající řízení [srov. náleze ze dne 8. 12. 2015 sp. zn. II. ÚS 1955/15 (N 208/79 SbNU 373)].

33. Při aplikaci principu incidentní retrospektivy však dochází k užití nových judikaturních závěrů právě na řízení ještě probíhající, nikoli na řízení již pravomocně skončená. Je nepochybné, že odlišný závěr by nepřipustným způsobem naboural právní jistotu účastníků řízení a bez dalšího není jakési znovuotevírání řízení pravomocně skončených na základě později uskutečněného judikaturního odklonu v právním státě akceptovatelné. Intertemporálními účinky judikaturní změny se zabýval i Nejvyšší správní soud např. v usnesení rozšířeného senátu ze dne 21. 10. 2008 č. j. 8 As 47/2005-86, v němž se výslovně uvádí, že *„změna či zpřesnění judikatury není dostatečným důvodem pro využití mimořádných opravných prostředků ve věcech týkajících se stejného právního problému, které však byly před vydáním usnesení rozšířeného senátu pravomocně skončeny ve správním řízení a proti kterým nebyla v odpovídající lhůtě podána správní žaloba“*. Retrospektivními účinky judikaturního odklonu se pak Ústavní soud zabýval též ve stanovisku pléna ze dne 25. 11. 2014 sp. zn. Pl. ÚS-st. 39/14 (ST 39/75 SbNU 707; 297/2014 Sb.), v němž sice ze zvláštních důvodů ve stanovisku uvedených dospěl k závěru, že se zde uvedený judikaturní odklon bude aplikovat pouze prospektivně, nicméně stran retrospektivnosti taktéž potvrzuje, že ta se týká toliko řízení dosud probíhajících. Podrobné vysvětlení problematiky intertemporálních účinků změny judikatury obsahuje také náleze ze dne 12. 12. 2013 sp. zn. III. ÚS 3221/11 (N 216/71 SbNU 531) a i zde nelze najít podporu náhledu, že by se retrospektivita judikaturní změny měla týkat řízení již skončených. Konečně lze odkázat také na odbornou literaturu, podle které opět není možné znovuotevřít pravomocně skončená řízení na základě později přijaté judikaturní změny (např. Kühn, Zdeněk: *Prospective and retrospective overruling in the Czech legal system*. The Lawyer Quarterly. Vol. 4 (2014), no. 2, str. 139).

34. Ústavní soud uzavírá, že pokud již ve věci sp. zn. II. ÚS 996/18 dospěl k závěru, že širší pojetí incidentní retrospektivy (než takové, podle kterého se na oprávněné aplikuje ustanovení o stavění promlčecí lhůty, pokud uplatnili rozhodčí doložku před 11. 5. 2011), by bylo k poskytovatelům úvěrů příliš tvrdé a kladoucí na ně nepřiměřené požadavky ohledně předvídaní budoucí judikatury [obdobně náleze ze dne 25. 6. 2009 sp. zn. I. ÚS 89/07 (N 150/53 SbNU 825)], tím spíše musí takový závěr učinit ohledně takového pojetí retrospektivního působení judikaturního odklonu, podle kterého by se mělo vztahovat i na řízení pravomocně skončená před jeho přijetím. Závěr, který by po účastnících řízení

vyžadoval předvídat, jak se vyvine judikatura po skončení jejich řízení, je v právním státě neakceptovatelný až absurdní.

B) Aplikace na posuzovanou věc

35. V kontextu výše uvedeného je třeba zdůraznit, že okresní soud se v nyní posuzované věci rozhodl zastavit podle § 268 odst. 1 písm. h) občanského soudního řádu exekuční řízení, které bylo skončeno již v roce 2010 (tj. před dotčeným judikатурním odklonem), a to navíc za situace, kdy sám nezjišťoval, zda exekuce již byla či nebyla skončena. Stěžovatel přesto tuto skutečnost okresnímu soudu ještě před vydáním dotčeného rozhodnutí sám sdělil, avšak okresní soud ji ve svém rozhodování nijak nerefletoval. Podle odůvodnění usnesení okresního soudu č. j. 90 Nc 11425/2009-36 přitom rozhodl o zastavení exekuce právě s ohledem na vývoj (výše popsaných) judikатурních závěrů, podle kterých neměla být exekuce vůbec vedena. Zavinění na zastavení exekuce, která byla vedena na základě neplatné rozhodčí doložky, mělo přitom stíhat vedlejší účastníci 1), neboť jí při zachování potřebné míry pečlivosti nic nebránilo navrhnout zastavení exekuce po ustálení judikatury ohledně neplatnosti rozhodčích doložek. Krajský soud závěry okresního soudu v napadeném usnesení potvrdil.

36. Obecné soudy ovšem zcela pominuly fakt, že v době, kdy bylo dotčené exekuční řízení skončeno vymožením nároku vedlejší účastnice 1), ještě nemohli účastníci exekučního řízení ani stěžovatel vědět, jaké judikатурní závěry v budoucnu vzniknou. Exekuční řízení totiž bylo skončeno nejpozději ke dni 8. 9. 2010. K judikатурnímu odklonu, jak již bylo výše mnohokrát uvedeno, došlo nejdříve dne 11. 5. 2011.

37. Uvedený postup a závěry obecných soudů v této věci nemůže Ústavní soud s ohledem na právní východiska popsaná výše aprobovat, neboť po stěžovateli (i dalších účastnících) by tak bylo nepřipustně vyžadováno předvídaní judikатурního odklonu předtím, než vůbec nastal. Je třeba konstatovat, že v důsledku rozhodnutí obecných soudů v této věci musel stěžovatel vracet odměnu exekutora, kterou již více než osm let předtím legitimně nabyl.

38. Není přitom zcela pravdivé tvrzení krajského soudu, že v odvolání stěžovatele směřujícím proti usnesení okresního soudu nebyl zpochybněn závěr, že to měla být vedlejší účastnice 1), komu měla být uložena povinnost k náhradě nákladů soudního exekutora. Byť v petitu odvolání stěžovatel navrhl, aby povinnost byla uložena vedlejší účastnici 1), v odůvodnění tohoto podání byla formulována jasná argumentace proti samotnému zastavení exekuce a z něj vyplývající povinnost vedlejší účastnice 1) nahradit náklady soudního exekutora. Stěžovatel přitom neměl jinou procesní možnost, než brojit právě proti výroku o nákladech exekuce.

39. Ústavní soud uzavírá, že obecné soudy nemohou zastavovat exekuční řízení podle § 268 odst. 1 písm. h) občanského soudního řádu s odkazem na judikатурní odklon týkající se neplatnosti rozhodčích doložek zahájený usnesením Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 1945/2010, pokud exekuční řízení bylo pravomocně skončeno před tzv. rozhodným dnem, tj. 11. 5. 2011. Opačný postup není možný, nevyplývá z právní úpravy, z rozhodovací praxe soudů ani z doktríny. Napadené usnesení je proto vyjádřením svévole obecných soudů a jako takové je porušením práva stěžovatele na spravedlivý (řádný) proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny.

VI.
Závěr

40. Ústavní soud shledal ústavní stížnost stěžovatele důvodnou a podle § 82 odst. 1 a 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu jí vyhověl (výrok I.). Podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil usnesení krajského soudu (výrok II.).

41. Jak bylo uvedeno výše, stěžovatel – jakožto soudní exekutor – neměl jinou možnost než brojit odvoláním i ústavní stížností proti rozhodnutím obecných soudů o nákladech exekuce, přestože důvodem pro změnu výše odměny exekutora bylo právě (nesprávné) zastavení exekuce okresním soudem. Krajský soud při novém rozhodování ve věci musí při aplikaci vyhlášky o odměně exekutora vycházet z pravidel pro stanovení odměny podle výše vymožené pohledávky a nikoli z pravidel vztahujících se k odměně určené při zastavení exekuce soudem.

42. Konečně je potřeba uvést, že Ústavní soud nepřiznal stěžovateli náhradu nákladů řízení ve smyslu § 62 odst. 4 zákona o Ústavním soudu. Základní zásadou řízení před Ústavním soudem je, že náklady řízení před Ústavním soudem, které vzniknou účastníkovi nebo vedlejšímu účastníkovi, hradí účastník nebo vedlejší účastník (§ 62 odst. 3 zákona o Ústavním soudu). V odůvodněných případech může Ústavní soud podle § 62 odst. 4 zákona o Ústavním soudu „uložit některému účastníkovi nebo vedlejšímu účastníkovi, aby zcela nebo zčásti nahradil jinému účastníkovi nebo vedlejšímu účastníkovi jeho náklady řízení“. K aplikaci tohoto ustanovení v nyní posuzované věci Ústavní soud neshledal prostor. Je jeho ustálenou praxí, že k uložení povinnosti náhrady nákladů řízení přikračuje toliko ve zcela mimořádných a výjimečných případech [srov. usnesení ze dne 19. 11. 2002 sp. zn. I. ÚS 662/01 (U 41/28 SbNU 471), nález ze dne 17. 8. 2004 sp. zn. IV. ÚS 180/04 (N 112/34 SbNU 157)]. Úspěch v řízení není v řízení před Ústavním soudem jediným kritériem přiznání náhrady nákladů řízení. Nyní posuzovaný případ Ústavní soud za zcela mimořádný a výjimečný nepovažuje.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 19. května 2021

Tomáš Lichovník
předseda senátu